

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อสถานะฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียน
ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว
จังหวัดเชียงใหม่

FACTORS RELATED TO THE CARIES STATUS IN PRESCHOOL
CHILDREN IN THE CHILD DEVELOPMENT CENTER CHIANG DAO
DISTRICT CHIANG MAI PROVINCE

ผู้วิจัย รัชฎลักษณ์ โสภา¹
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ณรงค์ ณ เชียงใหม่²
 อาจารย์ ดร.วันทนี ชวพงศ์³

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อสถานะฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มประชากรได้แก่เด็กก่อนวัยเรียนที่มีอายุ 3 ปีขึ้นไปจนถึง 5 ปี 11 เดือน จำนวน 190 คน และผู้ปกครองของเด็กเหล่านี้ จำนวน 190 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ทำการสำรวจสถานะช่องปาก โดยใช้แบบสำรวจสถานะช่องปากเด็กก่อนวัยเรียน และใช้แบบสอบถามสำหรับผู้ปกครอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ โดยแสดงในรูปของการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบหาความสัมพันธ์แบบไคสแควร์ ผลการศึกษาพบเด็กก่อนวัยเรียนมีฟันผุ ร้อยละ 79.47 แต่ไม่พบว่ามีปัจจัยใดที่มีความสัมพันธ์กับสถานะฟันผุ

คำสำคัญ : ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์, สถานะฟันผุ, เด็กก่อนวัยเรียน, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

¹ นักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

² กรรมการพัฒนาหลักสูตรและอาจารย์พิเศษ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

³ อาจารย์พิเศษ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ABSTRACT

The study aimed to determine factors related to the caries status in preschool children in the child development center Chiang Dao district, Chiang Mai province. One hundred and ninety children aged 3 years to 5 years, 11 months and their parents were selected using a purposive sampling technique. The dental caries status was assessed using survey of oral conditions. Self-reported questionnaires were conducted among their parents. Data were analyzed using descriptive statistics and Chi-square tests. The results of the study revealed that the caries prevalence of deciduous teeth was 79.47 percent. The results indicated that factors in behavior not found related to the caries status.

Keywords : Factors related, Caries status, Preschool children, The child development center

บทนำ

โรคฟันผุเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญโรคหนึ่งที่พบได้ในประชากรทุกกลุ่มอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งมีอัตราการเกิดโรคฟันผุค่อนข้างสูง ถึงแม้ว่าโรคฟันผุจะไม่ได้เป็นโรคที่อันตรายร้ายแรง แต่เมื่อฟันผุลุกลามถึงโพรงประสาทฟัน จะก่อให้เกิดผลเสียตามมามากมาย เช่น ทำให้เกิดหนองที่เหงือก และอาจจะติดเชื้อไปถึงรากฟัน ทำให้แก้มบวม ตาบวม ต่อมเหงื่อบริเวณคอโต เด็กอาจมีอาการไม่สบาย เจ็บปวด เคี้ยวอาหารไม่ได้ นำไปสู่การขาดสารอาหาร ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาด้านสติปัญญา บุคลิกภาพ และปัญหาโภชนาการของเด็ก นอกจากนี้โรคฟันผุในเด็กก่อนวัยเรียน ยังส่งผลถึงพัฒนาการด้านการพูดและความเชื่อมั่นของเด็ก และยังเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดโรคต่างๆ ได้มากมายที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น โรคผิวงั้น อาจเป็นผื่นคันจากภูมิแพ้ โรคหัวใจ อาจทำให้ลิ้นหัวใจอักเสบจากการติดเชื้อ และยิ่งลามไปอวัยวะอื่นอีกด้วย

หากต้องรักษาทางทันตกรรมในเด็กกลุ่มนี้จะมี ความยุ่งยากซับซ้อน เนื่องจากเป็นเด็กเล็กยังไม่สามารถให้ความร่วมมือได้ดี อาจก่อให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ บางครั้งต้องให้การรักษาภายใต้การดมยาสลบซึ่งมีความเสี่ยงสูง จากฐานข้อมูลขององค์การอนามัยโลก พบว่าความชุกของโรคฟันผุในกลุ่มเด็กอายุ 5 ปี ในประเทศแถบทวีปเอเชียค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับประเทศในภูมิภาคอื่นของโลกโดยมีความชุกสูงมากกว่าร้อยละ 80 ใน พ.ศ.2555 จากการสำรวจสภาวะสุขภาพช่องปากของตำบลเชียงดาว พบเด็กอายุ 3 ปี เป็นโรคฟันผุ ร้อยละ 79.06 ซึ่งเป็นอัตราที่สูงกว่าตัวชี้วัดของกระทรวงสาธารณสุขที่กำหนดว่า ผู้ปราศจากฟันผุในเด็กอายุ 3 ปี ต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 41 จากนโยบายเพื่อการป้องกัน และส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็ก 3-5 ปี ที่มีมาอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับข้อมูลจำนวนเด็กที่มีสภาวะฟันผุอยู่ในระดับสูง ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียนในพื้นที่ตำบลเชียงดาว โดยศึกษาปัจจัยด้าน

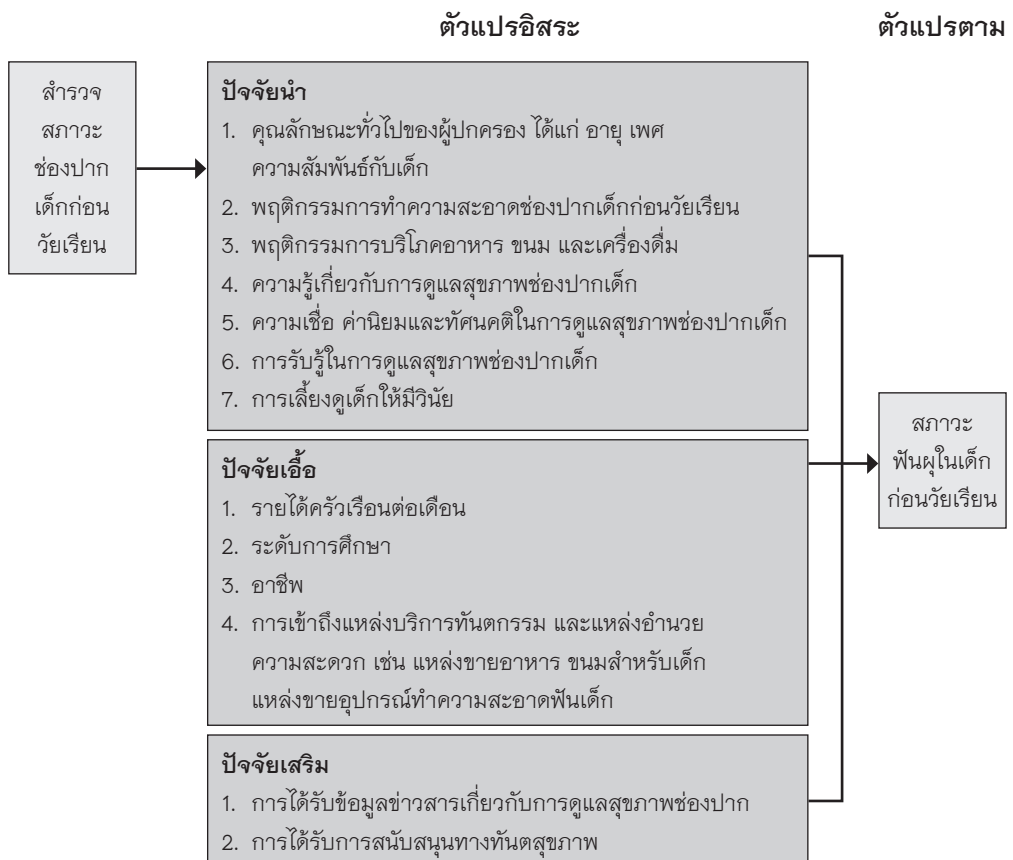
พฤติกรรมกรรมการทำความสะอาดช่องปาก พฤติกรรมการบริโภคอาหาร ขนม และเครื่องดื่ม ปัจจัยด้านความรู้ ความเชื่อ ค่านิยมและทัศนคติ การรับรู้ของผู้ปกครองในการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก การเลี้ยงดูเด็กให้มีวินัย การเข้าถึงแหล่งบริการทันตกรรม และแหล่งอำนวยความสะดวก เช่น การเข้าถึงแหล่งขายอาหาร ขนมสำหรับเด็ก การเข้าถึงแหล่งขายอุปกรณ์ทำความสะอาดฟันเด็ก การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือครูพี่เลี้ยงเด็ก หรือบุคคลที่ใกล้ชิด รวมทั้งกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพช่องปากว่ามีปัจจัยใดบ้าง ที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุของ

เด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการวิเคราะห์พฤติกรรมสุขภาพ PRECEDE Framework

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อสภาวะฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทราบถึงวิธีการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กก่อนวัยเรียน

กรอบแนวคิดในการศึกษา



วิธีการดำเนินงานวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Study) ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ เด็กก่อนวัยเรียนและผู้ปกครองของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีอายุ 3 ปีขึ้นไป จนถึง 5 ปี 11 เดือน ในวันที่สำรวจสถานะช่องปากและเป็นเด็กที่เรียนอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5 แห่ง รวมทั้งหมด 190 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้เป็นเด็กก่อนวัยเรียนและผู้ปกครองของเด็กก่อนวัยเรียนที่มีอายุ 3 ปีขึ้นไป จนถึง 5 ปี 11 เดือน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลแม่นะ ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่จะทำการศึกษา จำนวน 30 คน โดยใช้แบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านไปหาความเชื่อมั่นโดยทดสอบวัดเพียงครั้ง ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.756

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ประกอบด้วย แบบสำรวจสถานะช่องปากเด็กก่อนวัยเรียน (dmft) โดยปรับปรุงมาจากแบบสำรวจของกองทันตสาธารณสุข กรมอนามัย ซึ่งดัดแปลงมาจากแบบสำรวจขององค์การอนามัยโลก อุปกรณ์ที่ช่วยในการตรวจฟัน ได้แก่ กระจกส่องปาก (Mouth Mirror) เครื่องมือตรวจหารอยผุ (Explorer) ถาดรองเครื่องมือ (Tray) แก้วน้ำบ้วนปาก แอลกอฮอล์ และแบบสอบถามผู้ปกครองที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง ครอบคลุมปัจจัยทั้ง 3 ปัจจัย ตามแบบจำลองของ Green และคณะ คือ ปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม โดยนัดหมายให้ผู้ปกครองมาทำแบบสอบถามเป็นกลุ่ม เพื่ออธิบายคำถามให้ผู้ปกครองเข้าใจ

หรือตอบคำถามไปในทิศทางเดียวกัน ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีเนื้อหาครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่

ข้อมูลของเด็ก ได้แก่ ชื่อ-สกุล วัน เดือน ปีเกิด

ข้อมูลของผู้ปกครอง ประกอบด้วย อายุ เพศ ความสัมพันธ์กับเด็ก ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ครัวเรือนต่อเดือน และจำนวนบุตรหลานในความเลี้ยงดู

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทางด้านปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมของผู้ปกครอง จำนวน 8 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สอบถามพฤติกรรมการทำความสะอาดช่องปากเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 3 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบ (Check List) เพียงข้อเดียว

ตอนที่ 2 สอบถามพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ขนม และเครื่องดื่ม จำนวน 10 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิด มีตัวเลือก 3 ระดับให้เลือกตอบเพียง 1 ช่อง เป็นคำถามมีความหมายทางบวก (Positive) 2 ข้อและความหมายทางลบ (Negative) 8 ข้อ

ตอนที่ 3 สอบถามความรู้ของผู้ปกครองเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิด หลักคำตอบมีเพียง 2 คำตอบ คือ ใช่ และ ไม่ใช่ จำนวน 10 ข้อ เป็นคำถามมีความหมายทางบวก (Positive) 8 ข้อและความหมายทางลบ (Negative) 2 ข้อ

ตอนที่ 4 สอบถามความเชื่อ ค่านิยมและทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่อง มีตัวเลือก 3 ระดับ ให้เลือกตอบเพียง 1 ช่อง จำนวน 10 ข้อ เป็นคำถามมีความหมายทางบวก (Positive) 5 ข้อและความหมายทางลบ (Negative) 5 ข้อ

ตอนที่ 5 สอบถามการรับรู้ของผู้ปกครอง ในการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก จำนวน 10 ข้อ ถ้าตอบถูก ให้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิด ให้ 0 คะแนน เป็นคำถามมีความหมายทางบวก (Positive) 7 ข้อและความหมายทางลบ (Negative) 3 ข้อ

ตอนที่ 6 สอบถามการเข้าถึงแหล่ง บริการทันตกรรม และแหล่งอำนวยความสะดวก จำนวน 10 ข้อ ให้เลือกตอบ (Check List) เพียง ข้อเดียว

ตอนที่ 7 สอบถามการได้รับข้อมูล ข่าวสารและการสนับสนุนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก ลักษณะคำถามเป็นคำถาม ปลายปิด หลักคำตอบมีเพียง 2 คำตอบ คือ เคย และไม่เคย จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 8 สอบถามการเลี้ยงดูเด็กให้มี วินัย ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายปิด มีตัวเลือก 3 ระดับให้เลือกตอบเพียง 1 ข้อ จำนวน 10 ข้อ เป็นคำถามมีความหมายทางบวก (Positive) 6 ข้อ และคำถามมีความหมายทางลบ (Negative) 4 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่า สถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป กำหนดระดับ นัยสำคัญที่ P-value 0.05 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไปของเด็กก่อนวัยเรียน

เด็กก่อนวัยเรียน	จำนวน (คน) N=190	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	91	47.89
หญิง	99	52.11
อายุ		
3 ปี	34	17.90
4 ปี	73	38.42
5 ปี	83	43.68
สถานะฟันผุ		
ปราศจากฟันผุ	39	20.53
ฟันผุ	151	79.47

ข้อมูลทั่วไป และข้อมูลสภาวะฟันผุ ของเด็ก ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Study) ในการพรรณนาข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, John W., 1981)

หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับสภาวะฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียนในศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก โดยใช้ Chi-Square Test

ผลการวิจัย

ผู้ศึกษาได้ทำการตรวจสอบสภาวะช่องปาก เด็กก่อนวัยเรียนที่มีอายุ 3 ปีขึ้นไป จนถึง 5 ปี 11 เดือน ที่ได้รับการดูแลอยู่ในศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5 แห่ง รวม 190 คน และใช้แบบสอบถามเพื่อหาข้อมูลจากผู้ปกครอง เด็กจำนวน 190 คน ได้ผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของเด็กก่อนวัยเรียน และผู้ปกครอง ดังแสดงในตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลทั่วไปของผู้ปกครองเด็กก่อนวัยเรียน

ผู้ปกครอง	จำนวน (คน) N=190	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	75	39.47
หญิง	115	60.53
อายุ		
15-33 ปี	87	45.79
34-52 ปี	87	45.79
53-70 ปี	16	8.42
ความสัมพันธ์กับเด็ก		
พ่อ แม่	155	81.58
ลุง ป้า น้า อา	6	3.15
ปู่ ย่า ตา ยาย	28	14.74
อื่นๆ	1	0.53
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	48	25.26
ประถมศึกษา	66	34.74
มัธยมศึกษาตอนต้น	39	20.53
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	30	15.79
อนุปริญญา/ปวส.	4	2.10
ปริญญาตรีขึ้นไป	3	1.58
อาชีพ		
เกษตรกรรวม	33	17.37
รับจ้างทั่วไป	124	65.26
อาชีพส่วนตัว (ค้าขาย ตัดผม ตัดผ้า ฯลฯ)	22	11.58
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	3	1.58
ไม่ได้ทำงาน	2	1.05
อื่นๆ	6	3.16
รายได้ครัวเรือนต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	84	44.21
5,000-10,000 บาท	93	48.95
สูงกว่า 10,000 บาท	13	6.84
จำนวนบุตรหลานที่อยู่ในความเลี้ยงดู		
1 คน	73	38.42
2 คน	86	45.26
3 คนขึ้นไป	31	16.32

2. ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยนำเข้า ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมของผู้ปกครอง

ตารางที่ 3 แสดงระดับพฤติกรรมการทำความสะอาดช่องปากของเด็กก่อนวัยเรียนโดยรวม

พฤติกรรม	ระดับพฤติกรรม			
	เหมาะสม		ไม่เหมาะสม	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การทำความสะอาดช่องปาก ของเด็กก่อนวัยเรียน โดยรวม	141	74.21	49	25.79

ตารางที่ 4 แสดงระดับพฤติกรรมการบริโภคอาหาร ขนม และเครื่องดื่ม โดยรวม

พฤติกรรม	ระดับพฤติกรรม					
	สูง		ปานกลาง		ต่ำ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การบริโภคอาหาร ขนม และเครื่องดื่ม โดยรวม	6	3.16	149	78.42	35	18.42

ตารางที่ 5 แสดงระดับความรู้ของผู้ปกครองเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กโดยรวม

ความรู้ของผู้ปกครอง	ระดับความรู้					
	สูง		ปานกลาง		ต่ำ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก โดยรวม	171	90.00	18	9.47	1	0.53

ตารางที่ 6 แสดงระดับความเชื่อ ค่านิยมและทัศนคติของผู้ปกครองเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กก่อนวัยเรียน โดยรวม

ความเชื่อ ค่านิยมและทัศนคติ ของผู้ปกครอง	ระดับความเชื่อ ค่านิยมและทัศนคติ					
	สูง		ปานกลาง		ต่ำ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การดูแลสุขภาพช่องปาก เด็กก่อนวัยเรียน โดยรวม	107	56.31	82	43.16	1	0.53

ตารางที่ 7 แสดงระดับของการรับรู้ของผู้ปกครองเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กโดยรวม

การรับรู้ของผู้ปกครอง	ระดับของการรับรู้					
	สูง		ปานกลาง		ต่ำ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก โดยรวม	112	58.95	75	39.47	3	1.58

ตารางที่ 8 แสดงระดับการเข้าถึงแหล่งบริการทันตกรรม และแหล่งอำนวยความสะดวกโดยรวม

การเข้าถึง	ระดับการเข้าถึง			
	สะดวก		ไม่สะดวก	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
แหล่งบริการทันตกรรม	167	87.89	23	12.11
แหล่งขายอาหาร ขนมห่วงสำหรับเด็ก	176	92.63	14	7.37
แหล่งขายอุปกรณ์ทำความสะอาดฟันเด็ก	161	84.74	29	15.26

ตารางที่ 9 แสดงระดับการได้รับข่าวสารและการสนับสนุนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กโดยรวม

การได้รับข่าวสารและการสนับสนุน	ระดับการได้รับ					
	สูง		ปานกลาง		ต่ำ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก โดยรวม	119	62.63	56	29.47	15	7.90

ตารางที่ 10 แสดงระดับพฤติกรรมเลี้ยงดูเด็กให้มีวินัย โดยรวม

พฤติกรรม	ระดับพฤติกรรม					
	สูง		ปานกลาง		ต่ำ	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การเลี้ยงดูเด็กให้มีวินัย โดยรวม	27	14.21	149	78.42	14	7.37

ตารางที่ 11 แสดงจำนวนร้อยละและความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรของเด็กก่อนวัยเรียนกับสภาวะฟันผุ

ลักษณะทางประชากร	ปราศจากฟันผุ		ฟันผุ		P-value
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
เพศ					1.000
ชาย	19	20.88	72	79.12	
หญิง	20	20.20	79	79.80	
รวม	39	20.53	151	79.47	
อายุของเด็กก่อนวัยเรียน					0.546
3 ปี	8	23.53	26	76.47	
4 ปี	17	23.29	56	76.71	
5 ปี	14	16.87	69	83.13	
รวม	39	20.53	151	79.47	

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนร้อยละและความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการทำความสะอาดช่องปากของเด็กก่อนวัยเรียนกับสภาวะฟันผุ

พฤติกรรมการทำความสะอาดช่องปาก	ปราศจากฟันผุ		ฟันผุ		P-value
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
จำนวนครั้งในการแปรงฟัน					0.597
ไม่แปรง	0	0	2	100	
1 ครั้ง	9	20.93	34	79.07	
2 ครั้ง	25	22.94	84	77.06	
3 ครั้ง	5	13.89	31	86.11	
รวม	39	20.53	151	79.47	
การแปรงฟัน					0.700
เด็กแปรงเอง	25	20.66	96	79.34	
ผู้ปกครองแปรงให้บางครั้ง	8	17.39	38	82.61	
ผู้ปกครองแปรงซ้ำให้เด็กทุกครั้ง	6	26.09	17	73.91	
รวม	39	20.53	151	79.47	

ตารางที่ 13 แสดงจำนวนร้อยละและความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางประชากรของผู้ปกครอง กับสถานะพันธุของเด็กก่อนวัยเรียน

ลักษณะทางประชากร	ปราศจากพันธุ		พันธุ		P-value
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
อายุของผู้ปกครอง					0.883
15-33 ปี	17	19.54	70	80.46	
34-52 ปี	18	20.69	69	79.31	
53-70 ปี	4	25.00	12	75.00	
รวม	39	20.53	151	79.47	
เพศ					0.439
ชาย	18	24.00	57	76.00	
หญิง	21	18.26	94	81.74	
รวม	39	20.53	151	79.47	
ระดับการศึกษา					0.071
ไม่ได้เรียนหนังสือ	5	10.42	43	89.58	
ประถมศึกษา	15	22.73	51	77.27	
มัธยมศึกษาตอนต้น	10	25.64	29	74.36	
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	5	16.67	25	83.33	
อนุปริญญา/ปวส.	2	50.00	2	50.00	
ปริญญาตรีขึ้นไป	2	66.67	1	33.33	
รวม	39	20.53	151	79.47	

ตารางที่ 14 แสดงจำนวนร้อยละและความสัมพันธ์ระหว่างสถานะเศรษฐกิจของผู้ปกครองกับสถานะพันธุของเด็กก่อนวัยเรียน

สถานะเศรษฐกิจ	ปราศจากพันธุ		พันธุ		P-value
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
อาชีพหลัก					0.521
เกษตรกร	9	27.27	24	72.73	
รับจ้างทั่วไป	23	18.55	101	81.45	
อาชีพส่วนตัว (ค้าขาย ตัดผม ตัดผ้าฯ)	6	27.27	16	72.73	
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	1	33.33	2	66.67	
ไม่ได้ทำงาน	0	0	2	100.00	
อื่นๆ	0	0	6	100.00	
รวม	39	20.53	151	79.47	

สภาวะเศรษฐกิจ	ปราศจากฟันผุ		ฟันผุ		P-value
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
รายได้ครัวเรือนต่อเดือน					0.240
ต่ำกว่า 5,000 บาท	17	20.24	67	79.76	
5,000-10,000 บาท	17	18.28	76	81.72	
สูงกว่า 10,000 บาท	5	38.46	8	61.54	
รวม	39	20.53	151	79.47	

ตารางที่ 15 แสดงจำนวนร้อยละและความสัมพันธ์ระหว่างสภาวะทางสังคมของผู้ปกครองกับสภาวะฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียน

สภาวะทางสังคม	ปราศจากฟันผุ		ฟันผุ		P-value
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
ความสัมพันธ์กับเด็ก					0.955
พ่อ แม่	32	20.65	123	79.35	
ลุง ป้า น้า อา	1	16.67	5	83.33	
ปู่ ย่า ตา ยาย	6	21.43	22	78.57	
อื่น ๆ	0	0	1	100.00	
รวม	39	20.53	151	79.47	
จำนวนบุตรหลานในความเลี้ยงดู					0.835
1 คน	16	21.92	57	78.08	
2 คน	16	18.60	70	81.40	
3 คนขึ้นไป	7	22.58	24	77.42	
รวม	39	20.53	151	79.47	

ตารางที่ 16 แสดงการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริมกับสภาวะฟันผุของเด็กก่อนวัยเรียน

ตัวแปร	Chi-Square	df	P-value
พฤติกรรมการทำความสะอาดช่องปากของเด็กก่อนวัยเรียน	0.052	1	0.819
พฤติกรรมการบริโภคอาหาร ขนม และเครื่องดื่ม	2.035	2	0.361
ความรู้ของผู้ปกครองเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก	0.882	2	0.643
ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก	3.457	2	0.178
การรับรู้ของผู้ปกครองในการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก	1.039	2	0.595
การเข้าถึงแหล่งบริการทันตกรรม	2.245	1	0.134

ตัวแปร	Chi-Square	df	P-value
การเข้าถึงแหล่งขายอาหาร ขนมสำหรับเด็ก	0.361	1	0.548
การเข้าถึงแหล่งขายอุปกรณ์ทำความสะอาดฟันเด็ก	0.274	1	0.601
การได้รับข้อมูลข่าวสารและการสนับสนุนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก	0.046	2	0.977
การเลี้ยงดูเด็กให้มีวินัย	0.629	2	0.730

สรุปอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

จากการตรวจสอบภาวะช่องปากในเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 190 คน พบว่าเด็กก่อนวัยเรียนมีจำนวนเพศหญิงมากกว่าเพศชายเล็กน้อย และส่วนมากมีฟันผุ จากแบบสอบถามผู้ปกครองเด็กจำนวน 190 คน พบว่าผู้ปกครองเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 35 ปี อายุต่ำสุด 15 ปี อายุสูงสุด 70 ปี ความสัมพันธ์ที่มีกับเด็ก โดยเป็นพ่อและแม่ของเด็กมากที่สุด รองลงมาเป็น ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ปกครองมีการศึกษาในระดับประถมศึกษามากที่สุด รองลงมาไม่ได้เรียนหนังสือและอื่นๆ (มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. อนุปริญญา/ปวส. ปริญญาตรี) อาชีพหลักส่วนใหญ่ คือ รับจ้างทั่วไป รองลงมาคือ เกษตรกรรมและอาชีพส่วนตัว เช่น ค้าขาย ตัดผม ตัดผ้า ฯลฯ และรายได้ของครอบครัวต่อเดือนอยู่ระหว่าง 5,000-10,000 บาท ผู้ปกครองส่วนมากมีบุตรหลานที่อยู่ในความเลี้ยงดูจำนวน 2 คน

จากข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม โดยผู้ปกครองกับสภาวะฟันผุ จะพบว่าไม่มีปัจจัยใดที่มีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุ ดังนี้

ปัจจัยนำ ได้แก่ ลักษณะทางประชากรของผู้ปกครองเด็กในที่นี้ ได้แก่ อายุของผู้ปกครอง เพศ ความสัมพันธ์กับเด็ก พบว่าไม่มีความ

สัมพันธ์กับสภาวะฟันผุ พฤติกรรมการทำความสะอาดช่องปากเด็กก่อนวัยเรียน โดยรวมมีพฤติกรรมที่เหมาะสม เมื่อแยกพิจารณา พบว่าในการแปรงฟันของเด็กส่วนมากแปรงฟันวันละ 2 ครั้ง ตอนเช้าและก่อนนอน เด็กส่วนมากแปรงฟันเองมากที่สุด มีผู้ปกครองจำนวนน้อยที่แปรงซ้ำให้เด็กทุกครั้ง หรือแปรงให้บางครั้ง จากการหาความสัมพันธ์พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุ

พฤติกรรมการบริโภคอาหาร ขนม และเครื่องดื่มของเด็ก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา พบว่า พฤติกรรมที่เด็กก่อนวัยเรียนปฏิบัติเป็นประจำมากที่สุด คือ การรับประทานขนมถุง/กรูบกรอบ เช่น โปเต้, บาร์ตี้, ข้าวโพดคั่ว, มันฝรั่งทอด ฯลฯ และพฤติกรรมที่เด็กกลุ่มนี้ไม่เคยปฏิบัติคือ การหลบคาบขวดนม และการดื่มนมจากขวด จากการหาความสัมพันธ์พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุ

ความรู้ของผู้ปกครองเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก โดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ พบว่า ผู้ปกครองมีความรู้ที่ถูกต้องในเรื่องฟลูออไรด์ในยาสีฟันช่วยป้องกันไม่ให้เกิดฟันผุและโรคฟันผุเป็นสาเหตุทำให้มีกลิ่นปาก จากการหาความสัมพันธ์พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุ

ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปาก โดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณา พบว่า ผู้ปกครองเห็นด้วยว่า

การแปรงฟันเป็นสิ่งจำเป็นต่ออนามัยในช่องปาก และโรคฟันผุสามารถป้องกันได้ จากการหาความสัมพันธ์พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุ

การรับรู้ของผู้ปกครองเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก โดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ พบว่า ผู้ปกครองมีการรับรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับ การแปรงฟันที่ถูกต้อง สามารถป้องกันฟันผุ และการรับประทานขนมหวาน น้ำอัดลมทำให้ฟันผุ จากการหาความสัมพันธ์พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุ

การเลี้ยงดูเด็กให้มีวินัย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ ในส่วนของพฤติกรรมการให้เด็กรับประทานอาหารตรงเวลาครบ 3 มื้อ และพฤติกรรมด้านอื่น เช่น การชวนให้เด็กแปรงฟันโดยทำเป็นแบบอย่าง การชมเชยเมื่อเด็กยอมทำตามที่ทำนสอน การอธิบายเหตุผลหากมีการทำโทษเมื่อเด็กทำผิด การให้เด็กรับประทานอาหารจุบจิบระหว่างมื้อ การตามใจเมื่อเด็กร้องไห้ขอรับประทานขนมหวาน การทำโทษเด็กเมื่อเด็กไม่ยอมเชื่อฟังคำสั่ง การใช้ทำที่ที่นุ่มนวล แต่หนักแน่น แทนการชมชู่เพื่อให้เด็กเชื่อฟังคำสั่ง การไม่ให้ความสนใจเมื่อเด็กมีพฤติกรรมเรียกร้องความสนใจ และการไม่ให้ความสนใจเมื่อเด็กมีพฤติกรรมทำร้ายตัวเอง พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุ

ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ รายได้ครัวเรือนต่อเดือน ระดับการศึกษา อาชีพ การเข้าถึงแหล่งบริการทันตกรรม และแหล่งอำนวยความสะดวก จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยเอื้อ โดยผู้ปกครองกับสภาวะฟันผุ พบว่า รายได้ครัวเรือนต่อเดือน ระดับการศึกษา อาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุ

การเข้าถึงแหล่งบริการทันตกรรม และแหล่งอำนวยความสะดวก โดยรวมมีการเข้าถึงที่สะดวก เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุ

ปัจจัยเสริม การได้รับข่าวสารและการสนับสนุนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพช่องปากเด็ก โดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุ

จะเห็นได้จากการศึกษาในครั้งนี้ พบว่าปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อและปัจจัยเสริม ไม่มีความสัมพันธ์กับสภาวะฟันผุ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากข้อคำถามที่มีจำนวนมากทำให้ผู้ปกครองเกิดความเบื่อหน่ายในการเลือกตอบ จึงทำให้ข้อมูลที่ได้ อาจไม่ตรงกับความเป็นจริงมากนัก รวมทั้งในการจัดทำแบบสอบถาม ข้อคำถามในส่วนต่างๆ อาจไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเท่าที่ควร และอาจเกิดจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่น้อยเกินไป ทำให้ข้อมูลที่ได้ไม่สามารถหาความสัมพันธ์ได้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้เข้าใจสังคม และวัฒนธรรมกับวิถีการดำรงชีวิตและการดูแล

สุขภาพช่องปากของแต่ละชุมชน ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการปรับวิธีการส่งเสริมสุขภาพช่องปากให้เหมาะสมกับแต่ละชุมชนซึ่งมีวิถีการดำรงชีวิตที่แตกต่างกัน

เพิ่มขนาดของกลุ่มตัวอย่างให้มากขึ้น และออกแบบการศึกษาให้สามารถควบคุมตัวแปรอื่นๆ ได้เช่น การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์

ศึกษาในกลุ่มที่มีหน้าที่ดูแลใกล้ชิดกับเด็ก โดยศึกษาพฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพ ในมุมมองของชุมชน และเลือกศึกษาในระดับ อำเภอ เพื่อความแตกต่างและหลากหลายของกลุ่มตัวอย่างและสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ได้กว้างขวางมาก

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ณรงค์ ณ เชียงใหม่ รองศาสตราจารย์วราภรณ์ ศิริสว่าง และอาจารย์ ดร.วันทนี ชวพงศ์ ที่ให้คำปรึกษาแนะนำและช่วยตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ และขอขอบคุณ นายมณเฑียร ปุณวัตร ที่ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

เอกสารอ้างอิง

- กรกมล อบรมชอบ และคณะ. ศึกษาาระดับความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติในการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กอายุ 1-3 ปีของผู้ปกครอง และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติในการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กอายุ 1-3 ปี ของผู้ปกครอง ที่มารับบริการในโรงพยาบาลเรณูนคร จังหวัดนครพนม ทั้ง 27 ศูนย์. 2554.
- ธนัพร บุญเจริญ และกัลยา อรุณแก้ว. การศึกษาเกี่ยวกับความชุกของโรคฟันผุในเด็กก่อนวัยเรียนอายุ 1-5 ปี และปัจจัยของมารดาที่มีอิทธิพลต่อการเกิดโรคฟันผุของบุตรที่โรงพยาบาลแม่และเด็กเชียงใหม่. รายงานการวิจัยศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 10 จังหวัดเชียงใหม่. กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2535.
- พิกุลพร ภูอาบอ่อน และวงศ์ เล้าหศิริวงศ์. ศึกษากระบวนการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลหนองผือ อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์. ภาควิชาบริหารการสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2555.
- พิมพ์ทอง รักสวัสดิ์ และคณะ. ศึกษาปัจจัยระดับปัจจัยของผู้ปกครองที่มีผลต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กก่อนวัยเรียน ตำบลหางดง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ศึกษาและทำความเข้าใจต่อปัจจัยระดับปัจจัยของผู้ปกครองที่มีผลต่อพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากของเด็กก่อนวัยเรียน, 2553.
- ภาสกร ศรีไทย. ศึกษาพฤติกรรมของผู้ปกครองในการดูแลสุขภาพช่องปากเด็กอายุ 0-3 ปี ตำบลยางม่วง อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี. 2555.
- สุขสันต์ เทียนสงวรัตน์, บุษราคม สิงห์ชัย และบัวตัน เขียวอารมณ์. พฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากในเด็ก ตำบลห้วยทราย อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. สาขาสาธารณสุขศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 2551.
- สุณี วงศ์คงคาเทพ, สุภา เจียรณนิโชติชัย สุปราณี ดาโลดม และวรวิทย์ ใจเมือง. ขนบกัโรคฟันผุของเด็กไทย. [On Line] Available: <http://advisor.anamai.moph.go.th/health46/dcaries.html>

สุภัทรา สนธิเสวต. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับภาวะสุขภาพช่องปากของเด็กอายุ 3-5 ปี อำเภอเวียงเชียง จังหวัดเชียงราย. สารานุกรมสุขภาพศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.

อรุณทัย ภูมิภาค. พฤติกรรมการดูแลทันตสุขภาพของผู้ปกครองเด็กอายุ 3-5 ปี ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสถานีอนามัยบ้านอู่เม่า อำเภอโพธารอง จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ สารานุกรมสุขภาพศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2545.

Acs, G., Lodolini, G., Kaminsky, S., and Cisneros, G.J. **Effect of nursing caries on body weight in a pediatric population.** *Pediatr dent*, 14(5) : 302-5, 1992.

Becker, M. H. **The health belief model and sick role behavior.** *Health Education Monograph*, 2, 409-419, 1974.

Best, John W. **Reserch in Education** Englewood Cilff, New Jersey : Prentice-Hall, 1981.

Green, L. W., & Kreuter, M. W. **Health promotion planning an educational and ecological approach (3rd ed.).** Toronto: Mayfield, 1999.

Ismail, A.I. and Sohn, W. **A systematic review of clinical diagnostic criteria of early childhood caries.** *J Public Health Dent*, 59(3) : 171-91, 1999.

Seow WK. **Biological mechanism of early childhood caries.** *Community Dent Oral Epidemiol* 1998; 26 supplement 1:8-27.